

Level: A

Plata de laur por l'ejam a usc

Tëmp por s'arjigné ca: 10 menüc

L'ejam a usc é partí sö te döes perts: te na pröma pert ciafëise n test ladin da lí y da capí cun cater domandes da arjigné ca por la secunda pert, la conversaziun a usc. Tla conversaziun a usc respognëise ales domandes y la comisciun pó ciamó Ves fá n valgönes domandes lëdies lapró.

1 N'odlada ala storia dla fotografia

2 Dan da 150 agn, canche les prömes fotografies é gnüdes fates, êres ciamó valch de
3 rar. Fá fotos ê te chi tëmps valch de modern y de nia conesciü da gran pert dla jënt. I
4 pröms fotografs, che gnô dala cité y se straciâ do injins che pesâ tröp, mëss avëi fat
5 n'impresciun particolara sön la jënt da paur dla valada. Val' un s'ará bëgn ponsé che
6 chë scatora de lëgn cun n büsc de spidl amez foss n'opera dl malan.
7 Un di pröms fotografs a Balsan ê Franz Ortner che â bele da fá te Gherdëna ala fin di
8 agn 1870. Èl fajô jö les porsones cun la troht y de chëstes fotografies s'anuzâ spo
9 berba Sepl da Jumbierch che les tolô sciöche mostres por sü chedri.
10 Por tröc secui n'êl nia sté meso da tigní sö momënc dla vita, ater co tla memoria o
11 cun le pinel de n bun depenjadú. Artisc depenjô portraits, contrades o odüdes dl
12 paisc sön sües tëres o fajô inzijiuns de ram. N portrait depënt ê valch de cer, n luxus
13 che ma püc dal möd podô se vaghé. Tl'ert conesciôn bele dadî tecniches che ti
14 somiâ ala fotografia. An conesciô bele tl'antichité la *camera oscura*, na scatora scöra
15 te chëra che la löm slominâ ite y generâ n cheder rosedé sotissura. Impormó le
16 svilup dles sciënzes naturales á porté pro ch'an inventass tratan le 19ejim secul la
17 fotografia. Al scomenciamënt dl 18ejim secul án abiné fora che n cer se d'arjënt é
18 sensibl ala löm. Tres la *camera oscura* é le franzesc Nicéphore Niepce tl 1826 sté
19 bun da fá la pröma fotografia: sön na plata de stagn curida da asfalt s'ál, do 8 ores
20 d'esposiziun ala löm, druché ite la contrada ch'an odô dan so vider. Louis Daguerre,
21 é spo chël che é jü ite tla storia sciöche l'inventur dla fotografia. Al é sté bun da
22 scorté le tëmp d'esposiziun ala löm deach'al á tut ca plates d'arjënt tratades cun iod
23 y soluziuns da se por les fissé. La prozedöra miorada ál presenté le pröm iade sot
24 l'inom de „*daguerrotipia*“ tl 1839 a Paris. Insciö él nasciü la fotografia, ince sc'al é
25 ciamó debojëgn de tröc mioramënc ajache la tecnica de Daguerre â ciamó bindebó
26 tröc defec.
27 Canch'an â spo ti agn o damí ti dejenars dedô abiné fora co ti ester, ê la strada
28 daverta por l'adoranza comerciala dla fotografia. Fotografé é gnü tres plü bunmarcé,
29 plü scëmpl y saurí. Chi de cité á tut sö cun entusiasm la novità.

- 1. Can án pa metü man da fá fotografies y ci êl pa denant?**
- 2. Ciünes é pa stades les scovertes plü importantes tl monn dla fotografia?**
- 3. Ci s'á pa mudé pro la fotografia da inlaota cina aldedaincö?**
- 4. Ci nen dijëise pa Os dl svilup dla tecnologia tl ciamp dla fotografia aldedaincö?**
- 5. Domandes lëdies.**